

Haapsalu lasteaedade arengukavad : Järjekordadest Haapsalu linna lasteaedades

Haapsalu lasteaedadel on koostöös personali, hoolekogu ja linnavalitsuse haridusosakonnaga valminud uus arengukava aastaiks 2010–2013.

Eelmine arengukava 2007–2009 oli suures osas orienteeritud materiaal–tehnilise olukorra parandamisele. Praeguseks on remondi– ja ehitustöö tehtud kõigis lasteaedades peale Vikerkaare, kus pisiremonti pole renoveerimisvajadust katnud. Lasteaiad on uuendanud õuede mänguvahendeid, Tõruke sai oma jõududega valmis piirdeaia. Teiste lasteaedade piirdeaiaid ja kõikide lasteaedade õueala asfalt vajavad parandamist. Oluliselt on paranenud tehniliste (IT– ja kõõgiseadme) ning kaasaegsete õppe– ja mänguvahenditega varustatus. Lasteaedadel on toimivad veebileheküljed.

Lasteaia tähtsaim vara on laps, seega pööratakse tema arengule peatähelepanu ka uues arengukavas. Lapse vajaduste väljaselgitamiseks ja kodu ning lasteaia koostöö parandamiseks toimuvad arenguvestlused. Korrastub tugi-

teenuste ja –isikute süsteem lisaabi vajavatele lastele. Tõruke lasteaia töötas kevadeni sobitusrühm. Paremate tingimuste saavutamiseks loodi uuest õppeaastast selle asemel erirühm, kus kahetoalises rühmas on lapsi vaid üheksa ja neid on igakülgset abistamas–arendamas õige väljaõppega personal.

Erivajadustega lasteks loetakse ka andekaid lapsi. Eraldi rühma neile ei moodustata, kuid nad vajavad tihti lisaülesandeid ja spetsiifilist tegelemist. Laste arengu toetamiseks teevad õpetajatega koostööd psühholoog, eripedagoog / logopeed, tugiisik jt. Vajadusel küsitakse nõu Läänemaa õppenõustamiskeskuselt.

Kõikides lasteaedades käib muukeelseid lapsi, kes eestikeelses keskkonnas vajavad lisajuhendamist ja seega on neil erivajadused. Kui venekeelne laps eesti lasteaia satub stressi ja raskustesse, soovatakse laps viia üle vene õppekeele rühma. Tihti on selline lahendus lapse arengu seisukohast parim. Lasteaias Tareke on uuest

õppeaastast avatud kaks vene ja neli eesti õppekeele rühma. Lasteaias töötab eesti keele õpetaja, kes õpetab vene rahvusest lastele eesti keelt, ning eesti ühiskonda sulandumist soodustatakse läbi eesti keele ja kultuuri tutvustamise.

Kõik lasteaiaid pööravad suurt tähelepanu loovuse arendamisele, tervisekasvatusele, loodussäästlikule käitumisele, loodussõbralike puhastusvahendite kasutamisele, elukeskkonna parendamisele ja sõbralikule koostööle. Lasteaiad osalevad projektides, teevad koostööd maanteeameti, politsei ja päästeteenistusega, osalevad joonistus– ja lauluvõistlused. Lasteaedade koostöö on tihenunud, senisest enam soovatakse arendada suhteid lasteraamatukogu ja muuseumiga, samuti ka koolidega. Igas lasteaia kasutatakse õuesõppimise võimalust ja külastatakse linnas toimuvaid üritusi. Vanemad rühmad käivad ujumas Haapsalu veeikeskuses. Lisatasu eest pakutakse lasteaedades peotantsukursusi, judotreeninguid jms. Lasteaia arendustegevuseks

moodustatakse töögrupe ja parandatakse sisehindamisüsteemi. Personal on enamjaolt suurte kogemustega, kvalifitseeritud ja läbinud erialaseid koolitusi. Mitu lasteaiaõpetajat juhendavad igapäevast töö kõrvalt praktikante. Üha rohkem tehakse selle nimel, et nii lastele kui ka täiskasvanutele oleks tagatud vaimset, füüsilist, emotsionaalselt turvaline arengu– ja tegevuskeskkond. Tõhusamat koostööd ja omaalgatust oodatakse hoolekogudelt. Tagasiside saamiseks ja koostöö parendamiseks toimuvad rahuloluküsitlused personalile ja vanematele.

Haapsalu linna lasteaiaid on kodused ja lapsekesksed. Koostöös peredega arenevad lapsed omandavad vajalikud toimetuleku– ja õpioskused, väärtushinnangud ja käitumismid. Arengukava vaatab tulevikku, leides parimaid teid eesmärgini jõudmiseks.

Lasteaedade arengukava saab tutvuda lasteaedades ja pärast kinnitamist linnavalitsuses ka kodulehekülgedel.

Piret Luik
Haapsalu Linnavalitsuse haridustöö peaspetsialist

Uus õppeaasta koputab uksele. Osa lapsevanemaid on arevil: tööleminek ja lapse lasteaiaaikoht kummitavad unenägu-deski.

Praeguseks on lasteaiaaikohta Haapsalu linnas õnnelikuks saanud 131 last, neist 81 alustab lasteaiaaastat söimerühmas. Meeldiva uudisena avavad uuest õppeaastast ukse kaks lasteaiaühikut Uuemõisa algkooli juures. See lühendas lasteaiaaikohta üldjärjekorda linnas 25 võrra ja vabastas 7 lasteaiaaikohta.

Kahjuks ei saanud kõik soovijad oma lapsele lasteaiaaikohta Uuemõisa ega ka Haapsalust. Üle kolmeaastasi linnalapsi on praegu kohata 2 ning töönaoline, et nad sügise jooksul ikkagi kohad saavad. Sõimeealistest on kohata 28 linnalast. September toob selleks tihti muudatusi, sest mitte kõik alla kolmeaastased pole valmis minema kollektiivi ega ka mitte kõik vanemad pole valmis oma

pesamuna sinna viima. Koha edasilükkamine on normaalne. Kui lasteaeda minek tekitab suurt vastumeelsust lapses ja/või vanemas ning on teine võimalus, võib seda julgelt kasutada.

Lasteaeda mineku saab edasi lükata järjekorda kaotamata — järjekord on koostatud avalduste registreerimise järjekorras ning aluseks on kuupäev. Kui ka praegune koht pole avaldusel märgitud lasteaia, siis järgmisel sügisel on palju suurem võimalus saada soovitud koht. Boonusena on laps selleks ajaks aasta võrra vanem–suurem–tervem ning igal juhul rohkem valmis alustama iseseisvumist.

Lisainfo lasteaiaaikohtadest saab Haapsalu Linnavalitsuse haridustöö peaspetsialistilt tel 472 5303 või Piret.Luik@haapsalulv.ee.

Piret Luik
Haapsalu Linnavalitsuse haridustöö peaspetsialist

Mida vajab laps?

Viimasel ajal lastevanematega kohtudes on mul tekkinud tunne, et selles pööraselt kiirustavas edule orienteeritud maailmas on vanemad hakanud kaotama usku iseendasse. Kõikjal võib lugeda ja kuulda, mida laps teatud vanuses peab oskama ja teadma ning kuidas last peab juba sünnist alates arendama, õpetama, et ta „elurongist“ maha ei jääks. Selle surve all võib noores lapsevanemas tekkida kahtlus: kas ta ikka oskab ja suudab? Äkki teavad teised, n–õ õppinud spetsialistid paremini, mida ja kuidas mu laps vajab? Nii kaob usk endasse kui suurimasse spetsialisti oma lapse kasvatamisel. Nii kaob paanilises arendus–sunnis ka lihtsalt koosolemise rõõm ja ürgne kohutundetarkus.

Lapse esimesed eluaastad ja inimsuhted on tema sotsiaalse arengule, eneseväärikustundele ja ka tulevastele inimsuhtetele äärmiselt tähtsad.

Esimesel eluaastal on titale olulisim ema või mõne teise turvalise inimese lähedalolek. Esialgu tundub beebile, et ta on oma emaga üks: see tähendab, ta ei taju end eraldiseisvana. Sellel perioodil ei tee tita vahet enda ja välismaailma vahel. Ta imestab, kui tema oma käsi satub nägemisvälja, siis kaob ja tuleb jälle tagasi, taipamata, et ta ise liigutab seda. Seepärast on esimesel eluaastal väga oluline ema või mõne teise turvalise inimese lähedalolek kui side välismaailmaga.

Nutu ja naeratusena „dresseerivad“ beebid oma vanemaid. Kui lapsel on nälj või ebamugavustunne, siis ta nu-

tub ja ema aitab. Titale annab tema vajaduste rahuldamine tunde, et ta on tähtis ja et maailma (ehk ema) peale võib loota. Paari kuu vanusena hakkab laps naeratama ja märkab, et naeratustele reageeritakse. Ta tajub, et ema on see, kes võtab ära halvad emotsioonid ja annab vastu heaolu. Nii hakkab laps ka ise suhteid arendama. Laps on kindel, et tema eest hoolitsetakse. Tänu enesekindlusele ja turvatundele suudab laps emast tulevikus sõltumatu olla.

Selline tihe seotus emaga on lapsele äärmiselt tähtis. Sellest ei tohiks teda liiga vara või liiga äkki ilma jätta — nii saab kannatada seesama alles tekkinud usaldus– ja turvatunne. Umbes 4–5 kuu vanuselt hakkab beebi aru saama, et tema ja ema ei ole päris üks. Ta hakkab märkama, et tema keha on ümbritsevast eraldi, hakkab tekkima ettekujutus enda kehast ja selle piiridest (nägemisväljas olevat kätt saan ma ise liigutada!). Siiani keskendus laps vaid emale, nüüd pöörab ta järjest enam tähelepanu ka muule — ta uurib teisi inimesi, ruume, esemeid. See on võimalik tänu sellele, et laps oskab vahet teha endal ja ümbritseval, tuntuil ja võõral. Kui laps õpib roomama, selgub, et maailm on ka seal, kuhu ta lamades ei näe ja süles olles ei satu.

Umbes kaheksa kuu vanuselt tekib esimene võõrastusperiood. Laps saab aru kui suur, põnev, kuid samas ka hirmutav on maailm. Et toime tulla iseenda ja oma hirmudega, on ema lähedus lapsele tähtis ja nii ei taha ta sammugi emast maha jääda. Samas tugevneb ka mina–tunne ning side ema-

ga nõrgeneb. See on lapsele kurb ja segadusseajav, tekitab ärevust.

Mina–tunde areng tipneb umbes ühe aasta vanuses. See on aeg, mil laps tunneb end kõrvõimsana (nn „lapsee omnipotents“). Lapsele tundub, et tema on kõige suurem, võimsam ja ilusam, teda ei takista miski. Laps hüüab ja ema tuleb, ta tahab mõnda asja aknalaualt ja teda tõstetakse. Kui miski ei allu lapse soovidele, võib väike inimene olla pahur, vihane ja häiritud. Siis vajab ta ema, kes rahulikult jäädes aitab tal oma meeletu hirmu toime tulla. See on muuhulgas ka aeg, mil laps muutub füüsiliselt üha osavamaks. Ta õpib kõndima ja oma liigutusi valitsema.

Seda varast kõrvõimsuse tunnet on vaja eneseväärikuse arenguks. Selles eas laps vajab imetlust, ta peab tunda saama, et on maailma kõige osavam, armsam ja parem. Eneuseusu kujunemiseks peab laps saama võimalikult palju kordaminekuelamusi ja võimalikult vähe arvustusi.

Vanemate osaks on toetada lapse avastusretki, lasta tal uurida maailma, ent olla kohal, kui laps teda vajab. Esimesel eluaastal kontrollib laps pidevalt ema olemasolu ja jälgib tema reaktsioone. Esimese eluaasta lõpuks on laps võimeline lühikest aega ka ema ette kujutama ja aru saama, et kui ema näha ei ole, pole ta kusaigile kadunud. See pakub talle turvatunnet, kuid siiski peab ta aeg–ajalt saama kinnitust ema olemasolu kohta. Ta peab ema nägema ja olema veidi aega ta lähedal, siis on laps taas valmis minema oma avastusretkele. Nii käib laps ema

juures justkui jõudu ja turvalisust otsimas ja saamas.

Umbes 1,5 aasta vanuselt hakkab laps tasapisi aduma, et kõike ta siiski ei suuda. Ja see on hirmutav. Samal ajal saab laps ka üha rohkem aru, et ema ei viibi alati läheduses. Kaob muretu tunne, et vanema ligi olek on enesestmõistetav. Kõik see teeb lapse haavatavaks, tekitab temas ebakindlust ja abitust ning tihtipeale ka maha jäetuse kartust. Laps tahab üha rohkem ema lähedal olla ja võib uuesti hakata võõraid kartma. Nii võib selles arenguetapis laps, kes juba jõudnud lasteaia harjuda, hakata ühtäkki ema taga nutma, tahtmata temast kuidagi eemalduda.

Vanematel on seda raske mõista ja tihti tuleb selline uus klammerdumine neile peetumuseks. Arvatakse, et ollakse lapsevanematena ise midagi valesti teinud (üsna sagedasti kalduvad vanemad kahtlustama, et on lapse n–õ ära hellitanud), et laps on arengust maha jäänud.

Vastuoluline ei ole mitte ainult lapse käitumine — ka tema sisemuses valitseb segadus. Ühest küljest tahab laps olla tubli ja iseseisev, teisest küljest on tal suur soov olla emaga koos. Laps võib selles arenguetapis muutuda väga tundlikuks nii kiituse kui ka laimuse suhtes, tal võib tekkida hirm kaotada vanemad ja nende armastus. Selles segaduses on tähtis, et laps tunnetaks kindlalt: temast hoolitakse ja talle pööratakse piisavalt tähelepanu.

Enesevalitsus ja oma tunnetega toimetulek pole selles eas

lapsele kerge. Ta on segaduses kaotatud kõrvõimsusetunde tõttu. Ühelt poolt peab ta leppima, et tema soov ei täideta enam tingimusteta, tal tuleb alluda reeglitele ja korraldustele, arvestada vanemate arvamusel. Teisalt tahab ta oma tahtmist siiski väljendada. Nii tuleb majja jonn.

Vanemate ülesanne on nüüd rohkem piire seada. See on väsitav ja raske aeg kõigile pereliikmeile. Kui päevakorral on ka söimega harjumine, on olukord veelgi keerulisem. Piiranguid tuleks seada järkjärgult, vastavalt lapse arengule, aga järjekindlalt. Järjekindlus tähendab eelkõige seda, et lapsel ei lasta jonnil abil keelust üle astuda ega oma tahtet läbi suruda. Keelde olgu pigem vähem, aga olgu nad kindlad. Samas peab laps saama kogeda ka iseotsustamise tunnet, sestap saab reeglid lapsega koos läbi arutada. Sõnakulmine ei pea tähendama ühtainukest, vanemate dikteeritud käitumist, vaid ka lastele võimalust valida mitme käitumisviisi vahel. Laps ei saa tingida magamamineku aja üle, küll aga saab laps ise otsustada, millise kaisulooma ta kaissu võtab.

Laps on tegus ja liikuv ning nõuab rohkem tähelepanu. Ta tahaks, et ema–isa mängiks kaasa ja jagaks tema elamusi. Laps tunneb rõõmu vanematega koos olemisest ja mängimisest. Oluline on, et vanemad lapsele ka selle emotsionaalse lähedustunde tagaksid.

3–4aastaselt algab tõeline iseseisvumise aeg. Laps tunneb end suure ja tähtsana. Iseseisvumine pole talle kerge, sest koos sellega peab ta eralduma ka oma vanematest. Nii on see aeg täis vastuolulisi tundeid: ühest küljest tahab laps olla iseseisev, kuid kardab seda.

Aina olulisemaks muutub mäng. Sel arenguperioodil

õpib laps eakaaslastega koos mängima, vastastikkult suhtlema, üksmeelt saavutama. Seepärast peetakse kolmeaastast ka lasteaeda minekuks küps: nüüd saab laps juba aru, et see, kui ema pole lähedal, ei tähenda, et ema oleks kadunud. Nii suudab ta taluda lahusolekut emast. Laps asendab eemalviibiva ema kujutlusega temast ja talub lahusolekut rahulikult. Nii ei katke ema ja lapse suhe. Lapsel ei ole ajataju nagu täiskasvanuil, seepärast ei ole ta võimeline end lohutama mõttega, et lahusolek on ajutine.

Laps, kes on aru saanud, et kujutus emast ja ema on eri asjad, ei tujutse lasteaia, sest kujutluse vastu on mõttetu protestida. Ta hoiab oma paha tuju ema jaoks, kes mõne aja pärast tagasi tuleb. Siis valab ta välja kogu oma peetumuse, et teda üksinda jäeti. Ema, kes seda pahameelepuhangut ilma ärritumata talub, tagab lapsele turvatunde ja soodustab oma tunnetega hakkamasaamist.

Laps on valmis lasteaeda minema, sest 3–4 aasta vanuses on tema huvi eakaaslaste ja uute mängude vastu piisavalt suur.

Selle lühikeselaste arenguülevaate lõpetuseks tahan öelda vanematele: usaldage oma last ja iseennast. Vaadake ja märgake last, olge tema juures ja olge tema jaoks kohal, sest see on määravaim asi lapse arengus, mitte beebikoolid, sõimed ja õpetatud arendajad. Nagu ütlevad A. Gopnik, A. Meltzoff ja P. Kuhl oma suurepärase raamatus „Kuidas beebid mõtleavad“: „Teaduslikud uurimused ütlevad, et me peamegi tegema just seda, mida me beebidega koos olles ikka teeme — rääkima, mängima, nägusid tegema, pöörama neile tähelepanu. Meil on lihtsalt vaja aega, et seda teha.“

Tiina Kütt
Psühholoog ja koolitaja